

Statsminister

Odvar Nordli

Statsministerens tale ved bekransningen av Anders Andersens grav 1. mai 1977.

Om kort tid, 21. og 22. august, kan Det norske Arbeiderparti feire 90-års jubileum. Nærmest ved en tilfeldighet ble partiet stiftet i Arendal. Vi er i dag samlet for å hedre minnet om partiets første formann, sagarbeider Anders Andersen, som tilbrakte sine siste leveår her i bygda og døde på gamlehjemmet her 1. september 1931, 85 år gammel.

Andersen var en av lederne for en situasjonsbestemt lokal arbeiderreising i Arendalsdistriktet vinteren 1886/87. Dette var i seilskutenes glansperiode. Arendal

- 2 -

var landets største skipsfartsby og en av de rikeste med mange sagbruk og skipsverft. Men byen ble plutselig rammet av en økonomisk krise som fikk alvorlige konsekvenser.

Leilendingene til en banksjef i byen hadde et samtalelag på Strømbo. Det tok initiativet til å få dannet endel foreninger som de kalte Samholdsforeninger. På sitt høyeste hadde de 1500 medlemmer og utga en tid endog egen avis. Men først og fremst søkte de å hjelpe den nødstilte befolkning med pengeinnsamlinger og matdistribusjon og ved henvendelser til myndighetene om hjelp.

Ved denne tid hadde en sosialdemokratisk forening og endel fagforeninger i Kristiania syslet med planer om å danne et nytt politisk parti, et arbeiderparti. Deres ledere,

Chr. Holterman - Knudsen og Carl Jeppesen, søkte kontakt med Samholdsforeningene og fikk dem til å innby til et landsarbeidermøte for å stifte partiet. Det skjedde på et beskjedent møte i et lite losjelokale utenfor Arendal - her møtte 28 utsendinger fra 14 foreninger, de fleste utsendingene var fra Samholdsforeningene. Knudsen og Jeppesen hadde planlagt møtet. De var sosialister, mens Samholdsforeningen nærmest var radikale venstrefolk. Programmet for det nye parti gikk ut på alminnelig stemmerett, 8 timers-dag, avskaffelse av toll på livsfornödenheter og direkte skatt etter stigende skala. Partiet skulle søke å få istand fagforeninger og støtte anerkjente streiker.

Som formann ble valgt Anders Andersen fra Ringerike. I motsetning til de andre Samholdsledere hadde han organisasjonserfaring. Han blir betegnet som en stillferdig,

beskjeden mann, men med et praktisk grep på tingene.

Samholdsforeningene gikk i oppløsning og sosialistene i Kristiania måtte overta ledelsen av det nye arbeiderpartiet. Anders Andersen forlot Arendal-distriktet og slo seg ned på Østlandet. Tilslutt slo han seg ned i Røyken og var gårdsbestyrer på Bølstad i 16 år. Også her engasjerte han seg i organisasjonsarbeidet og satt bl.a. i 6 år som Arbeiderpartiets representant i Røyken herredsstyre. Han stiftet Spikkestad arbeiderforening og var dens formann i 5 år. Da han sluttet i arbeidslivet ble han utnevnt som foreningens æresmedlem.

Sine siste leveår tilbrakte han på gamlehjemmet her

i bygda og hadde det godt på sine gamle dager. 1. september 1931 døde han, 85 år gammel.

Det var sådd en livskraftig spire.

Det vokste fram en bevegelse som formet om et samfunn.

Det er prisverdig at 1.mai-komiteen har villet hedre ham på denne måte på arbeidernes festdag, og selv er jeg takknemlig fordi jeg har fått denne anledning til å være med på å hedre Det norske Arbeiderpartis første formann.